

INDEKS ODRŽIVOSTI OCD 2017.

SRBIJA

21. IZDANJE - OKTOBAR 2018.

USAID
OD AMERIČKOG NARODA

NACIONALNA
KOALICIJA ZA
DECENTRALIZACIJU

fhi360
THE SCIENCE OF IMPROVING LIVES

Fotografija: Đorđe Radošević 2018 - protesti "Ne damo niški aerodrom".

ŠTA JE INDEKS ODRŽIVOSTI?

Indeks održivosti organizacija civilnog društva (IO OCD) se koristi od 1997. godine za procenu održivosti OCD sektora. Indeks je razvijen od strane Američke agencije za međunarodni razvoj (USAID) u partnerstvu sa lokalnim organizacijama u svakoj od zemalja u kojoj se sprovodi. Teritorijalno, Indeks se znatno proširio od svog uvođenja- počevši od 18 zemalja u regionu Evrope i Evroazije, do čak 60 zemalja koje sada pokriva u različitim regionima širom sveta. Koristeći standardne indikatore i prikupljajući podatke svake godine, IO OCD omogućava korisnicima da prate razvoj i identifikuju trendove u OCD sektoru u određenom vremenskom okviru, upoređujući različite zemlje i regije. Koristi se od strane OCD predstavnika, zagovarača, partnera u razvoju i akademika koji žele da prate međunarodne i regionalne trendove u sektoru civilnog društva i da prepoznaju zajedničke prepreke koje otežavaju održivost sektora, kao što su zakonsko okruženje, organizacioni kapacitet, finansijska održivost.

METODOLOGIJA

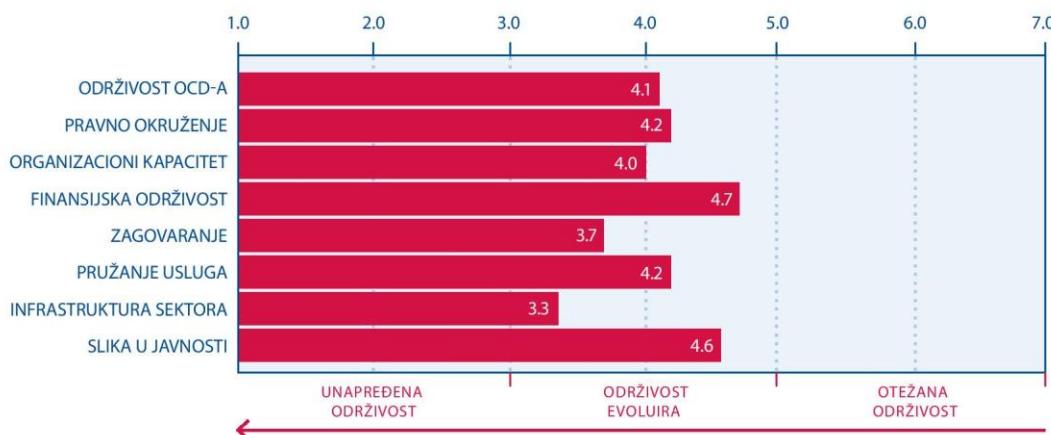
Indeks meri održivost OCD sektora svake zemlje, a zasniva se na sedam dimenzija: pravno okruženje, organizacioni kapacitet, finansijska održivost, zagovaranje, pružanje usluga, infrastruktura i slika u javnosti. Lokalni partneri IO OCD implementiraju ovaj proces u svakoj zemlji kroz organizovanje i vodjenje raznovrsnog i reprezentativnog panela sa OCD ekspertima. Panelisti raspravljaju i ocenjuju sedam dimenzija za godinu koja se procenjuje i postižu konsenzus o ocenama koje odgovaraju svakoj dimenziji. Svaka dimenzija se meri na skali od 1 do 7, gde 1 označava veoma napredni nivo a 7 veoma nizak nivo razvijenosti. Na osnovu informacija koje dobiju na ekspertskom panelu, OCD partneri izrađuju narativni izveštaj.

Nacionalna koalicija za decentralizaciju već osmu godinu za redom u saradnji sa Američkom agencijom za međunarodni razvoj (USAID) sprovodi Indeks održivosti organizacija civilnog društva u Srbiji.

Za više informacija možete kontaktirati tim Nacionalne koalicije za decentralizaciju putem e-mail adrese info@nkd.rs

Ceo izveštaj se može pročitati na: <http://www.usaid.gov/europe-eurasia-civil-society>

2017 ODRŽIVOST OCD-A: 4.1

U Srbiji su u 2017. godini predsednički izbori u aprilu dominirali političkom scenom. Sa 55% glasova, bivši premijer i lider Srpske napredne stranke Aleksandar Vučić izabran je za novog predsednika države. Iako konačni rezultati nisu iznenađujući, važan podatak je da su kandidati koji su drugi, treći i četvrti po broju dobijenih glasova bili nezavisni kandidati koje nisu kandidovale političke partije.

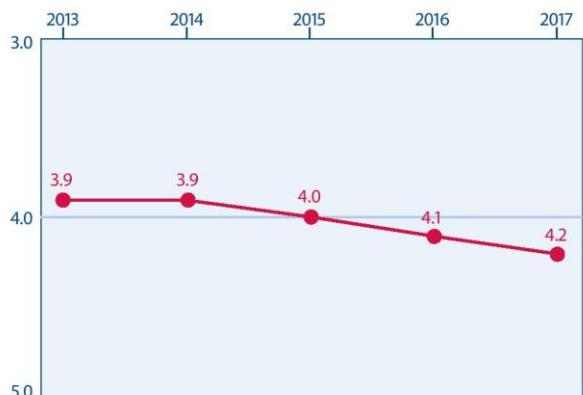
Migrantska kriza u Srbiji značajno se smanjila u 2017. sa oko 5.000 registrovanih migranata u toku godine. Zbog zatvaranja migracionih ruta, očekuje se da ovi migranti ostanu u zemlji trajnije, za razliku od stotina hiljada migranata koji su prošli kroz zemlju 2015. i 2016. Stoga se fokus usluga koje im se pružaju pomerio od humanitarne pomoći prema njihovoј integraciju u društvo. OCD aktivno učestvuju u ovim naporima, uključujući vršenje pritiska na državu da poveća efikasnost integracionih aktivnosti, kao što je pristup obrazovanju i zaposlenju.

Iako se ukupna održivost OCD nije promenila u 2017, pravni okvir i sposobnost OCD da učestvuju u zagovaranju su se pogoršali zbog nameta države. Prostor za učešće OCD u odlučivanju u javnosti nastavio je da se smanjuje, kako se okončalo dugogodišnje partnerstvo između državnih institucija i OCD. U 2017. su OCD, posebno one koje se bave radom u vezi sa borbot protiv korupcije, nadgledanja izbora, demokratizacije i ljudskih prava, bile meta negativne medijske pokrivenosti.

Prema podacima Agencije za privredne registre Republike Srbije, u 2017. godini je registrovano 2.100 novih udruženja, 73 nove fondacije i zadužbine i 3 nova inostrana udruženja. Ukupan broj OCD u Srbiji iznosi 30.000 registrovanih udruženja, 789 fondacija i zadužbina i 69 stranih udruženja.

PRAVNO OKRUŽENJE: 4.2

Već treću godinu za redom, pravno okruženje za OCD u Srbiji pogoršano je zbog povećanih prepreka u radu OCD. Javni prostor za OCD i medijske operacije nastavio je da se smanjuje, a ograničen pristup javnim informacijama

PRAVNO OKRUŽENJE U SRBIJI

Obrasci finansijskog izveštavanja OCD su i dalje veoma jednostavni. Uprkos ovome, sve veći broj OCD se kažnjava novčanim kaznama zbog nepredavanja finansijskih izvještaja. Većina ovih OCD su skoro registrovane i nisu imale aktivnosti tokom godine, i ne znajući da krše zakon, nisu smatralе da je potrebno dostaviti izveštaje.

OCD su uglavnom sposobne da slobodno posluju zakonski, iako je tokom godine bilo izvesnih pretnji njihovoj nezavisnosti. Komitet eksperata Veća Evrope za procenu mera sprečavanja pranja novca i finansiranja terorizma (MONEIVAL) izvršio je procenu mera Srbije za borbu protiv pranja novca i finansiranja terorizma u 2016. Ova procena je ukazala na potencijal da se OCD koriste u finansiranju terorističkih aktivnosti kao rizik. Izveštaj koji ocenjuje usklađenost zemlje sa preporukama FATF-a (Financial Action Task Force), predložio je spisak mera koje treba preduzeti kako bi se pomoglo zaštiti od finansiranja terorizma putem OCD, uključujući povećanu kontrolu nad transferima novca izvan državnih granica. Iako ove mere mogu poboljšati bezbednost, ako se nepropisno primjenjuju, one bi mogle imati negativan uticaj na slobodu udruživanja. U decembru 2017. Nacionalni konvent o EU i Uprava za sprečavanje pranja novca i finansiranja terorizma održali su sastanak sa predstvincima civilnog društva kako bi se pokrenuo dijalog oko ovih preporuka. Dalji dijalog, analize i aktivnosti u ovoj oblasti očekuju se u 2018. godini.

Ministarstvo odbrane je 2017. izdalo nacrt uredbe kojom se predviđa da će svi istraživači, uključujući i OCD, morati da nabave obavezne dozvole od ministarstva pre nego što počnu bilo kakva istraživanja "u oblasti društvenih nauka, uključujući ankete javnog mnjenja o društveno-političkim i ekonomskim temama". Članovi akademije, naučne zajednice i OCD su se svesrdno zagovarali stav da bi ova uredba onemogućila ili drastično iskomplikovala istraživački proces i njegovu nezavisnost. Nisu preuzele dalje mere o ovoj uredbi do kraja godine.

Takođe je bilo nekoliko slučajeva ometanja rada OCD od strane države u 2017. Na primer, nakon što je Beogradski centar za bezbednosnu politiku (BCBP) objavio preporuke za borbu protiv korupcije radi poboljšanja zakona i policijskih praksi, Ministarstvo unutrašnjih poslova ga je optužilo u javnim medijima "da vodi stalnu negativnu kampanju protiv Ministarstva unutrašnjih poslova" i objavljuje "komentare koji su izazvali komešanje u javnosti". To je rezultiralo prekidom dugoročne saradnje BCBP sa Ministarstvom unutrašnjih poslova, koja je primorala BCBP da promeni svoju strategiju. Narodni parlament je uveo novu praksu organizovanja Nedelje parlamentarizma koja je isključila OCD, koje su sarađivale s njima prethodnih godina na ovom događaju.

ometao je rad OCD. Zakon o udruženjima i Zakon o fondacijama i zadužbama i dalje služi kao osnovni pravni okvir OCD, dok se na novi Građanski zakonik još uvek čeka. Međutim, nedostatak podzakonskih akata i različita tumačenja zakona predstavljaju sve veće probleme lokalnim OCD. Pored toga, administrativna opterećenja otežavaju OCD pristup poreskim olakšicama.

Proces registrovanja OCD je i dalje brz i jednostavan za udruženja, ali i dalje složen za zadužbine, fondacije i saveze (mreže). Od saveza se, na primer, često zahteva da podnesu lična dokumenta osnivača OCD, što je teško organizacijama čiji osnivači više nisu uključeni u rad.

Prema statistikama CRTA-e o FOIA u 2017, samo jedna trećina zahteva je obrađena u roku navedenom u zakonu. Takva niska stopa odgovora od strane državnih institucija ograničava slobodan pristup informacijama od javnog značaja, što kao posledicu ima otežavanje rada OCD.

OCD ne dobijaju poreske olakšice na prihode od donacija, iako su strani grantovi generalno oslobođeni od oporezivanja po protokolima donatora sa zemljom domaćinom. Postupak za dobijanje poreskih olakšica postao je teži za lokalne OCD, pošto je sada potrebno da provedu dva dana u prestonici da postupak sprovedu do kraja, umesto jednog, što je ranije bio slučaj. Korporativni donatori mogu pristupiti nekim olakšicama za donacije organizacijama civilnog društva, ali mali broj njih koristi ove podsticaje. U julu je Ministarstvo finansija iznelo mišljenje da pravna lica mogu takođe odbiti vrednost donacija u naturi u obliku roba i usluga iz svog oporezivog prihoda. Pojedinci ne dobijaju nikakve poreske olakšice za doniranje.

OCD mogu ostvariti prihode putem pružanja dobara i usluga i mogu se legalno takmičiti za Vladine ugovore i nabavke. Iako se Zakon o socijalnom preduzetništvu i dalje priprema, OCD se plaše da će to omogućiti nepotrebno mešanje države i stvoriti prepreke za OCD.

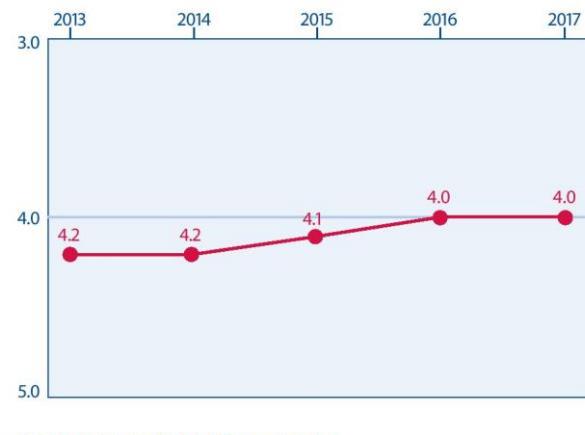
Lokalni pravni kapaciteti su i dalje slabi, a lokalne organizacije i dalje se oslanjaju na veće organizacije za pravne savete i pomoć. Resursni centar TACSO i Kancelarija za saradnju sa civilnim društvom (u daljem tekstu: Kancelarija) takođe pružaju pravnu podršku.

ORGANIZACIONI KAPACITET: 4.0

Organizacioni kapacitet OCD se nije promenio u 2017. godini.

OCD sve više razvijaju strateške planove, ali se retko posvećuju njihovom sprovođenju. Zbog toga što se oslanjaju na finansiranje po projektu, aktivnosti OCD-a često zavise od donatora, bez obzira na sopstveni strateški izbor ili čak i izjave o misiji. Kao posledica toga, jedan broj OCD proširuje svoje izjave o misiji kako bi imali više fleksibilnosti da potražuju sredstva od donatora. Iako postoje pojedine organizacije koje grade baze oko određenih problema i postoji sve veća svest o potrebi da to učine, OCD uglavnom nemaju sistematski pristup izgradnji baza.

Unutrašnje upravljačke strukture organizacija civilnog društva nisu se značajno promenile u 2017. Prema Zakonu o udruženjima, skupštine su glavni organi uprave udruženja, iako u praksi ti organi obično nemaju nikakav autoritet. OCD su sve više svesne potrebe za unutrašnjim procedurama i poslovnom politikom. Odluke i dalje uglavnom donose lideri i menadžeri OCD, bez jasne podele odgovornosti između organa upravljanja i organa rukovođenja. U 2017. je resurni centar TACSO izdao priručnik o administrativnom i finansijskom upravljanju koji se pokazao korisnim za OCD.

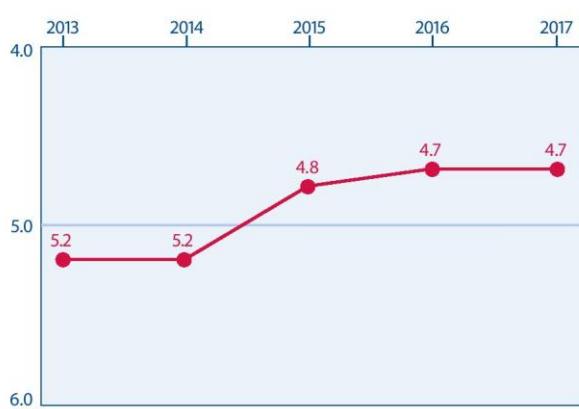

ORGANIZACIONI KAPACITET U SRBIJI

U 2017. godini se broj donatora koji pružaju institucionalnu podršku organizacijama civilnog društva drastično smanjio, a većina otvorenih poziva je bila za finansiranje projekata. Kao posledica toga, brojni zaposleni, naročito u većim organizacijama, napustili su svoja mesta ili su morali da prihvate radna mesta sa skraćenim radnim vremenom. Volontiranje i volonterski menadžment su nerazvijeni u Srbiji. Prema Svetskom indeksu davanja za 2017. godinu, samo 7% ispitanika iz Srbije izjavilo je da se u 2016. godini angažovalo volonterski, pri čemu se Srbija rangira kao 129. od 139 zemalja.

OCD i dalje imaju pristup internetu i uveliko koriste društvene mreže kako bi promovisale svoj rad i komunicirale sa svojim bazama.

FINANSIJSKA ODRŽIVOST: 4.7

FINANSIJSKA ODRŽIVOST U SRBIJI

Finansijska održivost OCD se nije značajno promenila u 2017. godini. Iako ne postoje precizni podaci o stranoj podršci ovom sektoru, čini se da su ukupni nivoi podrške u toku godine ostali uglavnom isti. S jedne strane, veliki međunarodni donatori poput USAID-a i EU nisu objavili konkurse u 2017. godini, a broj institucionalnih grantova koji su dostupni organizacijama civilnog društva značajno je smanjen. Ovo je posebno negativno uticalo na OCD koje se bave demokratijom i vladavinom prava, ljudskim pravima i građanskim angažmanom. S druge strane, stvorena su nova sredstva za omladinske programe posebno za zemlje zapadnog Balkana. U 2016. godini

Ministarstvo spoljnih poslova je potpisalo Sporazum o osnivanju Regionalne kancelarije za saradnju mladih (RYCO). RYCO je nezavisna institucija koju je osnovalo šest zemalja zapadnog Balkana, i koje su finansirane od strane vlada zemalja regionala, EU i drugih donatora za promovisanje duha pomirenja i saradnje između mladih u regionu kroz programe razmene mladih. Program je osposobljen tokom godine, sa prvim konkursima objavljenim u oktobru 2017. Omladinski prozor za Zapadni Balkan stvoren je radi povećanja učešća zemalja Zapadnog Balkana u programu ERASMUS+: Mladi u akciji, posebno radi izgradnje kapaciteta među mladima; on je otvorio svoj prvi konkurs za podnošenje projekata u 2017. godini, a prvi grantovi će biti dodeljeni 2018. godine.

Prema godišnjoj analizi Catalyst Balkans, procenjeno da je davanje kroz filantropske akcije u 2017. iznosilo 26,6 miliona eura, što predstavlja porast od oko 25% u odnosu na 2016., iako je u toku godine bilo 8% manje filantropskih akcija. Od ukupne količine donacija koje je zabeležio Catalyst, 21,2% je upućeno udruženjima, dok je gotovo 29,2 posto bilo usmereno na privatne fondacije. Donatorska sredstva prikupljena su masovnim donacijama građana (40,8%), donacijama preduzeća (33,1%), većim donacijama od strane pojedinačnih donatora (12,7%), od strane mešanih donatora (7,5%) i privatnih fondacija (2,9%). Najveći broj donacija namenjen je zdravstvu (35,2%), podršci marginalizovanim grupama (26,2%), obrazovanju (12,7%) i smanjenju siromaštva (10,9%).

Prema Catalyst Balkans-u, broj filantropskih aktivnosti od strane korporacija i MSP-a bio je približno isti u 2017. godini kao i 2016., dok je ukupni iznos povećan za 2,9%. Skoro polovina - 44,7% - ukupnog broja donacija od strane privatnih i korporativnih fondacija date su kroz konkurentne procese i davanje grantova. Srpski filantropski forum

registrovan je kao udruženje 2017. godine, nakon nekoliko godina neformalnog funkcionisanja. Ovaj korak ohrabrio je kompanije kao što su Delta Fondacija i UniCredit Bank da postanu članovi.

Zalaganje OCD da prikupe sredstava i dalje je ograničeno zbog nepostojanja sistemskog pristupa izgradnji baza na nivou sektora. Međutim, kraufdanding je postao sve popularniji tokom godine, a nekoliko OCD su isprobale platforme Indiegogo i Global Giving. Ovi poduhvati su imali različite rezultate, delom zbog toga što je kultura plaćanja preko interneta još uvek nerazvijena u Srbiji. Prema Svetskom indeksu davanja za 2017, 25% ispitanika u Srbiji prijavilo je donacije u dobrotvorne svrhe u 2016. godini, što je isti procenat kao i 2015. godine.

OCD dobijaju sredstva od lokalnih i centralnih vlasti kroz budžetsku liniju 481, klasifikaciju državnog budžeta koja je zvanično namenjena nevladinim organizacijama. Ova sredstva uglavnom se koriste za finansiranje sportskih udruženja, crkava i političkih stranaka; i dalje nema zvaničnih podataka o tome koliko se od ovih sredstava posebno odnosi na OCD. Finansiranje iz lutrije ostaje netransparentno. Građanske inicijative (GI) su 2017. godine zatražile informacije o fondovima za lutrije koji će biti dodeljeni organizacijama civilnog društva. Kao odgovor, Uprava za trezor je zatražila od GI da pošalje listu OCD koje primaju sredstva i njihove PIB-ove kako bi primili tražene informacije. Međutim, lutrija ne objavljuje takvu listu.

Sufinansiranje projekata EU i dalje je problematično. Kancelarija za saradnju sa civilnim društvom izdvojila je 46.600 američkih dolara kako bi pomogla organizacijama da sufinsiraju svoje projekte finansirane od strane EU 2017. godine, što je oko 4.000 dolara više nego u 2016. godini. Kancelarija je takođe izdala novi set smernica za finansiranje OCD od strane lokalnih samouprava, što je dostupno u elektronskoj formi.

GI je 2017. godine sprovedla istraživanje o ekonomskoj aktivnosti OCD. Prema istraživanju, OCD ne posmatraju i pretežno ne koriste ekonomsku aktivnost kao razvojnu mogućnost i OCD ne koriste strateški ili tržišno orijentisani pristup u njihovim ekonomskim aktivnostima. Neke OCD sprovode ekonomске aktivnosti u svojim stručnim oblastima ili zahtevaju minimalne investicije, kao što su obuka, organizacija događaja i obrada hrane. Prihod se uglavnom koristi za organizacioni razvoj, a ne za dalje ulaganje u ekonomске aktivnosti. Prema istraživanju, prihodi od ekonomskih aktivnosti ostali su oko 5%, dok su ukupni godišnji budžeti OCD nastavili da rastu. Najveći izazovi sa kojima se OCD suočavaju u svojim daljim ekonomskim aktivnostima su nedostatak poslovnih veština i ograničena administrativna i finansijska podrška.

Samo veće OCD imaju sistem finansijskog upravljanja. Sredstva i vreme koje većina organizacija civilnog društva izdvaja za razvoj finansijskih procedura i procedura nabavki su minimalne. Finansijske revizije organizacija su veoma skupe i većina OCD ne može da ih priuštiti. Broj OCD-a koji objavljaju finansijske izveštaje na svojim veb stranicama je i dalje mali.

ZAGOVARANJE: 3.7

Sposobnost OCD da se efikasno angažuju u zagovaranju pogoršala se treću godinu zaredom, iako je bilo nekoliko pojedinačnih uspeha. Prema izveštaju EK o Srbiji iz 2018. godine, "Državna uprava treba da dodatno ojača svoje kapacitete za inkluzivnu politiku i zakonodavstvo zasnovano na dokazima i pravni razvoj ... Javne konsultacije o predlozima se često sprovode formalno i prekasno u procesu, ne omogućavajući svim zainteresovanim stranama da pruže pravovremeni i kvalitetan doprinos. Ministarstva zadužena za to tek treba da razviju unutrašnja pravila o razvoju politike i izradi zakona. "

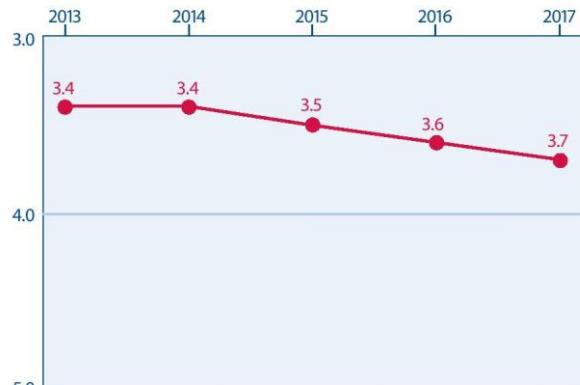
Prema istraživanju "Učešće građana u demokratskim procesima u Srbiji" sprovedenom od strane Centra za istraživanje, transparentnost i odgovornosti (CRTA) u 2017, samo mali procenat građana (13%) pokrenulo je ili učestvovalo u inicijativama usmerenim na rešavanje problema zajednice, što je slično kao u 2015, ali nešto više nego u 2016. Prema istom istraživanju, samo 36% ispitanika smatra da neko u njihovoj zajednici radi na rešavanju javnih problema. Od tih 36%, samo 21% prepoznaće OCD kao entitete koji rade na rešavanju javnih problema.

Kancelarija i dalje funkcioniše kao zvanični kanal koji povezuje Vladu i civilni sektor. U 2017, ona je organizovala četrdeset sedam događaja koji povezuju OCD, predstavnike Vlade i druge relevantne zainteresovane strane. Prema izveštaju koji je objavila Kancelarija, povećan je broj zaposlenih u državnoj upravi i lokalnoj samoupravi koji su odgovorni za saradnju sa OCD. Međutim, odgovornost vlasti prema inicijativama za zagovaranje OCD je smanjena. Na primer, iako su predstavnici OCD bili pozvani da budu članovi radnih grupa fokusiranih na pitanja poput reforme pravosuđa, medijske strategije i reforme državne uprave, u mnogim slučajevima su njihovo znanje, mišljenja i preporuke ignorisane, što ih je navelo da napuste ove grupe. Usvajanje Strategije za podsticajno okruženje za razvoj civilnog društva - koje je prvobitno bilo uvedeno u 2015. godini – i dalje je u zastoju.

Zakon o planskom sistemu, koji je u parlamentu čekao na usvajanje u 2017, jasno definiše odnos između ova dva sektora, posebno u pogledu učešća javnosti u procesima donošenja odluka. Amandmani na Zakon o državnoj upravi, koji su u toku godine čekali na usvajanje u parlamentu, zahtevaju učešće javnosti u procesima donošenja odluka u inicijalnim fazama izrade nacrtta zakona.

Nacionalni konvent o EU je nastavio da pruža mehanizam za učešće civilnog društva u procesu evropskih integracija. Međutim, vlasti su "ograničile" neke važne pregovaračke dokumente, efikasno ograničavajući ulogu OCD na ulogu posmatrača. Pored toga, Konvent ima ograničene funkcionalne kapacitete zbog velikog broja članova OCD (preko 700) i ograničenih resursa. U skladu sa akcionim planom za poglavlja 23 i 24 procesa pregovora pristupanja Srbije EU, Vlada Srbije najavila je proces dopuna i izmena Ustava u oblasti reforme pravosuđa. Ministarstvo pravde pozvalo je OCD i druga profesionalna udruženja da učestvuju na konsultativnim sastancima o potencijalnim ustavnim promenama. Međutim, ovi sastanci nisu omogućili suštinsku raspravu. Posle ovog "konsultativnog procesa", Vlada je počela optuživati OCD da nemaju kapaciteta da učestvuju u reformi pravosuđa. Jedan broj udruženja, uključujući Udruženje sudija, Komitet pravnika za ljudska prava-YUCOM i Beogradski centar za ljudska prava, prekinuli su učešće u konsultacijama nakon toga.

Brojni vladini organi imaju formalne mehanizme saradnje sa OCD. U 2017. godini, Vladina kancelarija za borbu protiv droga potpisala je Memorandum o saradnji sa jedanaest OCD početkom 2018. Ministarstvo državne uprave i lokalne samouprave je 2017. godine pokazalo sve veću spremnost za učešće i saradnju sa civilnim društvom. Na primer, OCD su učestvovali u radnim grupama radi izrade akcionog plana za reformu državne uprave. Uprkos ovom pozitivnom razvoju, uticaj OCD-a bio je različit. Na primer, dok je predlog OCD za izradu Zakona o elektronskim peticijama prihvaćen, predložena poboljšanja Strategije za decentralizaciju su odbijena.

ZAGOVARANJE U SRBIJI

Saradnja parlamenta i OCD bila je problematična 2017. godine. Narodna skupština okončala je Memorandum o saradnji sa Inicijativom za otvoreni parlament, inicijativom koja ima za cilj uspostavljanje i jačanje veza između parlamenta, građana i OCD u Srbiji. Prekid se dogodio nakon što je Inicijativa protestovala zbog nedostatka odgovornosti i transparentnosti u procesu usvajanja državnog budžeta, uključujući i nedostatak skupštinske rasprave.

U 2017. formirana je neformalna grupa od 219 medijskih entiteta i organizacija civilnog društva za borbu za slobodu medija kao odgovor državi na zatvaranje *Vranjskih*, novina iz južne Srbije. Grupa je dostavila listu zahteva za poboljšanje medijskog okruženja premijeru. Ti napori su bili uspešni u skretanju pažnje na status medija među relevantnim zainteresovanim stranama, uključujući i EU.

U 2017. godini, određeni broj GoNGO-a (vladinih NVO-a) i PoNGO-a (nevladinih organizacija iz političkih partija), uključujući Savet za monitoring, ljudska prava i transparentnost borbe protiv korupcije i Institut za procenu potreba mladih, uspostavljeni su kako bi se takmičili u određenim konkursima za finansiranje ili diskreditovali zalaganja drugih OCD.

Koalicija za nadzor javnih finansijskih institucija identifikovala je niz nepravilnosti u javnim nabavkama vezanim za izgradnju puteva, što je sud potvrdio u martu 2017. međutim, Vlada nije preduzela ništa po pitanju ovih incidenta.

U decembru 2017. godine, nacionalno javno preduzeće zaduženo za proizvodnju i distribuciju energije, stvorilo je svoje prve komisije za žalbe potrošača u pet gradova u Srbiji sa predstavnicima OCD. Centar za zaštitu potrošača pokrenuo je postupak zaštite potrošača energije, koji je Ministarstvo trgovine, turizma i telekomunikacija usvojilo u decembru. Kao rezultat ove inicijative, stvoren je i Savet za zaštitu potrošača energije.

Iako Srbija nema Zakon o lobiranju, postojalo je nekoliko zakonodavnih uspeha pripisanih zagovaranju i građanskom angažovanju OCD u 2017. godini. Na primer, Zakon o finansijskoj podršci porodicama sa decom je usvojen nakon tri godine rada; integrirani su svi zahtevi iz kampanje "Prava za mame", koja je mobilisala 250 majki da komuniciraju direktno sa 250 poslanika u Srbiji.

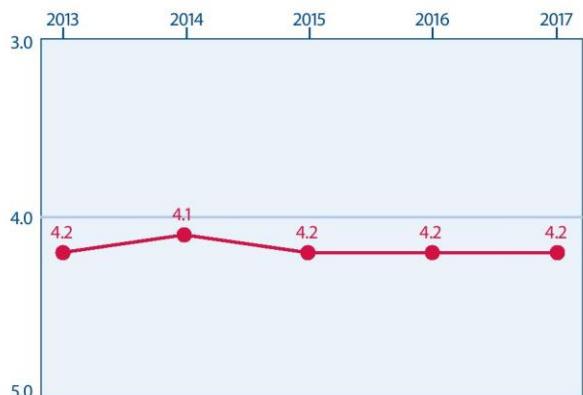
GI i Kancelarija su održali šest obuka za lokalne samouprave i OCD o smernicama za uključivanje OCD u proces usvajanja propisa u cilju boljeg angažovanja OCD na lokalnom nivou.

OCD su pozvane da učestvuju u onlajn konsultativnom procesu o nacrtu uredbe kojom bi se izmenio zakon koji trenutno reguliše državno sufinsiranje programa javnih dobara koje sprovode OCD. Neki od istaknutih amandmana uključivali su i odredbe o sukobu interesa, nadzor i evaluaciju programa, kao i mogućnost da OCD postanu deo izbornih komisija. Amandmani su još uvek čekali na usvajanje na kraju godine.

PRUŽANJE USLUGA: 4.2

Pružanje usluga od strane OCD je ostalo na istom nivou u 2017. godini kao i 2016. godine. Socijalne usluge, uključujući centre za decu sa smetnjama u razvoju, SOS telefonske linije za ugrožene grupe, psihosocijalne usluge, edukativne radionice i grupna terapija i dalje dominiraju proizvodnom linijom sektora. OCD pruža izbeglicama sa Bliskog Istoka, koji su sada trajnije locirani u centrima za prihvata migranata, socijalne i obrazovne usluge kako bi im se pomoglo da se integrišu u lokalne zajednice, što je rezultiralo upisom dece migranata u osnovne škole po prvi put 2017. godine.

Proces licenciranja za pružaocu socijalnih usluga nastavlja da daje prednost državnim pružaocima, pružajući im bolji pristup državnom finansiranju. Korisnici sve više traže licence od dobavljača OCD pre nego što odluče da li da koriste

PRUŽANJE USLUGA U SRBIJI

ustanovama i pružanje usluga kao što su rano testiranje na HIV.

U januaru 2017. godine, Vlada je počela da vrši budžetske transfere lokalnim samoupravama isključivo za socijalnu zaštitu. Sistem je osmišljen tako da obezbedi viši nivo podrške socijalnoj zaštiti u manje razvijenim opštinama i da garantuje da socijalne usluge bolje odgovaraju potrebama zajednice. Međutim, prema lokalnim OCD-ima, neka od ovih sredstava nisu potrošena na socijalne usluge.

Po zakonu, sredstva od države i lokalnih vlasti za socijalne usluge treba da budu podjednako raspoređena između državnih pružalaca usluga i pružalaca usluga OCD. Međutim, u praksi država često dodeljuje znatno veće iznose državnim pružaocima socijalnih usluga. Zatim pokušava da nadoknadi ovo ponudom finansiranja iz budžetske linije 481 pružaocima socijalnih usluga OCD, što povećava konkureniju za ovakvo finansiranje. Počevši od 2017. godine, neke opštine su povećale kontrolu nad selekcijom plaćenih pojedinačnih pružalaca usluga, kao što su kućepazitelji ili lični asistenti za osobe sa invaliditetom, kao i korisnika koji imaju pravo da dobiju usluge koje finansira država, što je u nekim opštinama dovelo do toga da se OCD žale da proces favorizuje članove vladajućih partija.

OCD pružaju obuke državnim i lokalnim Vladinim institucijama o izradi predloga projekata, pristupu fondovima EU i drugim temama upravljanja projektnim ciklusom. Vlada preferira direktno angažovanje pojedinačnih trenera iz OCD-a, a ne samih OCD-a. Organizacije objavljaju priručnike i knjige o poboljšanju institucionalnih praksi iz različitih oblasti i na različite teme. Na primer, Nacionalna koalicija za decentralizaciju objavila je vodič za lokalne vlasti o procesima lokalnog budžeta. U manjoj meri, OCD takođe pružaju usluge kao što su obuke i izrada predloga za preduzeća.

OCD sprovode procene potreba s neujednačenim kvalitetom i kapacitetima. U 2017. godini, organizacije su u velikoj meri uzvrćale na potrebe zajednica, što je dokazano njihovim novim fokusom na podršku migrantima. Kako je boravak migranata u Srbiji postao trajniji, vodeće OCD u ovoj oblasti rada, kao što su Grupa 484 i Asocijacija Atina, brzo su promenile svoj fokus sa direktne humanitarne podrške na aktivnosti vezane za integraciju. Asocijacija Atina vodila je stvaranje mreža OCD i lokalnih državnih institucija u šest gradova i opština radi integracije migranata.

OCD pokrivaju svoje troškove kroz finansiranje po projektu, kroz finansiranje kako od strane međunarodnih donatora, tako kroz finansiranja projekata od strane države. Velika većina usluga OCD-a je besplatna za korisnike.

Međunarodni donatori su ograničili svoju finansijsku podršku pružaocima socijalnih usluga OCD, insistirajući na tome da država treba da preuzme značajnije uloge u ovoj oblasti.

njihove usluge, ograničavajući broj korisnika usluga OCD. Procesom izdavanja dozvola i dalje upravljaju određeni infrastrukturni i birokratski kriterijumi, kao što su veličina i karakteristike prostorija koje se koriste za pružanje socijalnih usluga. Pružaoci usluga OCD se plaše da bi ih mogli primorati da u većoj meri funkcionišu kao državne institucije - entiteti koje korisnici ili civilno društvo ne smatraju efikasnim ili efektivnim. Vlada i dalje ne dozvoljava OCD da pružaju zdravstvene usluge, dok pružanje socijalno-zdravstvenih usluga socijalno ugroženim grupama nije jasno regulisano. Neke OCD to vide kao priliku za partnerstvo sa zdravstvenim

INFRASTRUKTURA SEKTORA: 3.3

Infrastruktura sektora OCD se nije značajno promenila u 2017.

Ugovor za resursni centar TACSO finansiran iz EU istekao je krajem novembra 2017. godine, a do kraja godine nije objavljen novi poziv za podnošenje predloga. Tokom 2017. godine TACSO je obezbedio dvadeset tehničkih sesija o organizacionom razvoju i pedeset i četiri otvorene konsultacije i organizovao više od četrdeset različitih događaja. Ukupno 526 učesnika i 251 OCD koristile su usluge TACSO-a tokom godine. Pored toga, iskusne nacionalne i lokalne organizacije civilnog društva u skoro svakom gradu u zemlji pružaju različite vrste podrške i obuke za novoosnovane OCD ili one koje se transformišu.

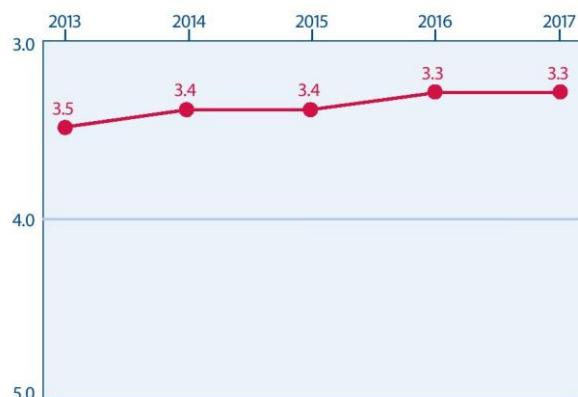
U novembru 2017. godine, Catalyst Balkans je uveo tri nova i unapređena alata za organizacioni razvoj: Giving Balkans platformu koja pruža podatke i vizuelne izvještaje o filantropskim akcijama na zapadnom Balkanu; CiviCatalyst, prvu platformu za upravljanje odnosima sa klijentima u Srbiji prilagođena organizacijama civilnog društva; i Donations, platforma za crowdfunding za neprofitne kampanje.

Vodeće fondacije kao što su TRAG i Ana i Vlade Divac nastavile su da pružaju podršku lokalnim OCD i neformalnim grupama. Osim toga, petnaest do dvadeset domaćih organizacija obezbedilo je podgrantove organizacijama civilnog društva u 2017. godini uz finansiranje iz EU i drugih donatora. Pored omogućavanja indirektnog pristupa većim donatorima za manje organizacije, ove šeme davanja podgrantova omogućile su bolje umrežavanje i razmenu između većih i manjih OCD-a.

Pored mreža i koalicija koje su nastavile svoj rad iz prethodnih godina, pojavile su se nove tematske koalicije 2017. godine, uključujući koaliciju dvadeset tri OCD koje predvodi Centar za evropske politike koja nadgleda reforme državne uprave. Međutim, neke od najvećih zagovaračkih koalicija prijavile su pad interesovanja i motivacije među članovima usled izostajanja odgovora države na njihove inicijative.

Srbija i dalje ima brojne trenere i konsultante koji su voljni da pomognu organizacijama civilnog društva da uče i implementiraju menadžerske veštine. Zbog velikog broja novoosnovanih OCD, osnovni treninzi su još uvek traženi. Detaljnije obuke o temama kao što su strateško upravljanje, finansijsko planiranje, prikupljanje sredstava, upravljanje volonterima i izgradnja baza su manje dostupne. Materijali za obuku su uglavnom dostupni na engleskom jeziku i, u izvesnoj meri, srpskom jeziku. Materijali nisu dostupni na jezicima nacionalnih manjina. Mnogi treneri i konsultanti naplaćuju naknade za svoje usluge. Iako to smanjuje njihovo oslanjanje na direktnu podršku donatora, njihove naknade su visoke i nedostupne za većinu OCD. Ograničen broj institucionalnih grantova smanjio je kapacitete OCD-a da plati konsultantate visokog profila u 2017.

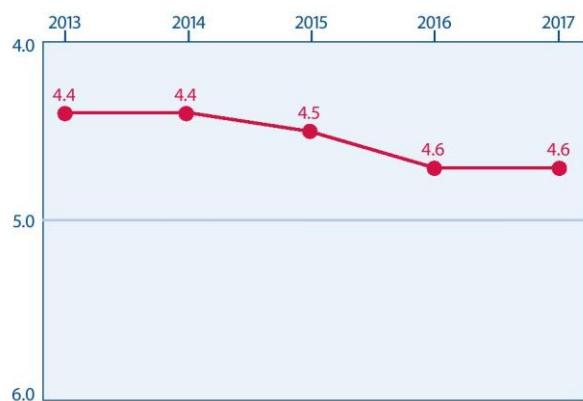
U 2017. godini bilo je pozitivnih primera saradnje između OCD i kompanija. Na primer, kompanija Delhaize Serbia Ltd. je sprovela kampanju kroz koju je donirala deo prihoda od celokupnog školskog materijala koji se prodaju u hipermarketima Tempo SOS Dečijem selu. Delhaize takođe podržava inicijativu Beogradske banke hrane, kroz koju

INFRASTRUKTURA SEKTORA U SRBIJI

172 prodavnice širom zemlje doniraju osamdeset pet do devedeset tona voća i povrća svakog meseca. Sedamdeset dve OCD distribuiraju ovu hranu na adrese više od 8.000 socijalno ugroženih osoba. Partnerstva sa medijima postala su manje uobičajena. Finansijske poteškoće medijskih kuća otežavaju im omogućavanje besplatnog medijskog prostora ili smanjenja troškova za medijski prostor. OCD se često uključuju u različite radne grupe u vezi sa državnim strategijama i zakonodavstvom na lokalnom i nacionalnom nivou. EU obično zahteva takvo učešće, ali postoje slučajevi kada državni sektor uključuje OCD na sopstvenu inicijativu.

SLIKA U JAVNOSTI: 4.6

SLIKA U JAVNOSTI U SRBIJI

Slika u javnosti OCD se nije značajno promenila u 2017.

OCD imaju poteškoće da obezbede medijsku pokrivenost. Beogradske organizacije imaju pristup samo nacionalnim medijima, koje ne interesuje pokrivanje OCD. U međuvremenu, zbog procesa privatizacije i zatvaranja brojnih medija koje je usledilo, postoji manje lokalnih medija koji pružaju pokrivenost lokalnim organizacijama. Javni TV servis RTS retko pokriva probleme i aktivnosti civilnog društva. Privatni mediji pokazuju veće interesovanje za aktivnosti i rad OCD. Neki lideri OCD su pozvani da daju svoje mišljenje ili stručnost na vestima i u drugim emisijama, posebno u slučajevima kada politički

akeri i članovi vlade izbegavaju komentare po određenom pitanju. OCD kritikuju medijsko izveštavanje o tom sektoru kao površno, dok mediji konstantno upućuju OCD da su njihovi narativi previše fokusirani na projekte i prosečnim građanima teški za razumevanje. Ova tenzija između medija i OCD bila je česta tema diskusija na zajedničkim događajima tokom godine.

U 2017. godini, mediji koji se smatraju bliskim Vladi, kao što je TV Pink, nastavili su da diskredituju OCD koje rade na borbi protiv korupcije, odgovornosti države i vladavine prava objavljinjanjem njihovih budžeta i nazivajući ih stranim plaćenicima. Neke organizacije civilnog društva, uključujući i KRIK, pokrenule su tužbe protiv glavnih urednika ovakvih medija, dok su se i same takođe suočavale sa optužbama za klevetu od strane ministra spomenutog u aferi "Panama Papers". Istovremeno, mediji iz civilnog društva, poput BIRN-a i VOICE-a, bili su meta javnih napada od strane vlade i medija bliskih vladi nakon objavljinjanja istraživačkih priča vezanih za javne izdatke, transparentnost, zloupotrebu donacija i aferu "Panama Papers".

Crtino istraživanje: "Učešće građana u demokratskim procesima u Srbiji" iz 2017. beleži pad (sa 21% u 2016. na 15% u 2017.) u procentu ljudi koji bi zatražili pomoć od OCD u rešavanju svojih problema. CRTA je takođe utvrdila da samo jedna trećina građana shvata ulogu civilnog društva. Druga trećina smatrala je organizacije civilnog društva međunarodnim organizacijama, dok ih je poslednja trećina nazivala antivladinim organizacijama.

Poslovni sektor nastavlja da poštuje ekspertizu organizacija civilnog društva i došlo je do povećanja dugoročne saradnje između poslovnog sektora i OCD. Uprkos tome, i dalje je verovatnije da kompanije doniraju sredstva radje državnim institucijama nego OCD. Vlada je javno napala OCD koje su bile aktivne u borbi protiv korupcije, odgovornosti i transparentnosti, uključujući nezavisni rad posmatranja izbora CRTA-e i izveštaj BCBP o policijskim

praksama i procedurama. Iako su OCD često uključene u radne grupe, njihovi komentari i preporuke se često odbacuju ili ignorišu, posebno kada su u pitanju ključna politička pitanja.

Shodno ograničenom pristupu lokalnoj i nacionalnoj medijskoj pokrivenosti, OCD sve više koriste internet i društvene mreže za promociju svog rada, pokretanje kampanja zagovaranja i izgradnju baza. Međutim, u oktobru 2017. godine, Facebook je uveo pilot sistem u mnogim zemljama (uključujući i Srbiju), što je drastično smanjilo broj korisnika do kojih su doprle organizacione i projektne stranice, prisiljavajući OCD da plate za promociju svojih objava kako bi ih videlo više ljudi. U 2017. godini, resursni centar TACSO je obezbedio obuku i objavio Priručnik za digitalne medije kako bi pomogao udruženjima da poboljšaju svoju vidljivost.

Nije bilo inicijativa ili promena u pogledu samoregulacije u 2017. godini. Godišnje izveštaje i dalje objavljaju samo vodeće organizacije.

Napomena: Stavovi izneti u publikaciji su stavovi panelista i drugih istraživača na projektu i nužno ne predstavljaju mišljenja i stavove USAID-a ili FHI 360.

Nacionalna koalicija za decentralizaciju
Trg Učitelj Tase 1A/2
18000 Niš, Srbija
Tel: +381 18 24 71 53
www.nkd.rs